

ציון בדש - בית כנסת 'יד הגיבורים' וחבר המועצה הדתית

הימים האחרונים של הימים הטובים של תשרי, הושענא רבא, ערב שמיני עצרת, שהוא בארץ ישראל גם שמחת תורה. אנו מגיעים לשיאם של ימי חג הסוכות עליהם נאמר זמן שמחתנו. נשאלת השאלה, מדוע?

מילא ראש השנה ויום הכיפורים ימי דין, ימי הרת עולם, ימים בהם עמדנו למשפט, ספרי חיים ומתים לפניך פתוחים, אין אומרים שירה, אין אומרים הלל בימים האלה.

בראש חודש רגיל אומרים הלל, ראש חודש שהוא גם ראש השנה [א בתשרי], אין אומרים הלל זה ברור וגם מובן, כי אלה ימי דין. אולם יש שלוש רגלים, שלושה מועדים, פסח, שבועות וסוכות. מדוע דוקא סוכות נקרא זמן שמחתנו?

כשמעיינים בפסוקים - התשובה ברורה.

בפסח לא נזכר אף פעם אחת הציווי לשמוח. יש הרבה מצוות בחג הפסח. פסח, מצה, מרור והגדת לבנך ועוד. אבל נוסף על כל אלה אין מצווה של שמחה. השמחה היא שמחה של מצווה ולא מצווה של שמחה.

בשבועות, זמן מתן תורתנו, אכן ישנו ציווי אחד של שמחה: "ועשית חג שבועות לה' אלוֹקֵיךָ... ושמחת לפני ה' אלוֹקֵיךָ....."⁷⁴ אזי יש ציווי של שמחה גם בשבועות, אבל אחד.

ואילו בחג שלנו - חג הסוכות, שלוש פעמים נצטוונו על השמחה: "ושמחת בחגך..."⁷⁵ "והיית אך שמח"⁷⁶ "ושמחתם לפני ה' אלוֹקֵיכם שבעת ימים"⁷⁷.

שלוש פעמים נצטוונו וזה מעניק לחג את שמו - זמן שמחתנו. כך שהיום זאת לא רק שמחה של מצווה, אנו בעידן של מצווה של שמחה - מצווה לשמוח. מדוע?

הראשונים, שנתנו את הדעת להסביר זאת, חכמינו זכרונם לברכה בילקוט שמעוני בפרשת אמור, (שם מופיעים כל המועדים).

כידוע המשנה השנייה במסכת ראש השנה, אומרת שבפסח העולם נדון על התבואה, בשבועות על פירות האילן, ב-א' בתשרי כל בני האדם נידונים "היוצר יחד ליבם המבין [המתבונן] אל כל מעשיהם", בחג הסוכות נידונים על המים.

לפי הבסיס הזה אומרים חז"ל בילקוט שמעוני: בפסח אין יודעים עדיין מה יהיה מצב המזון, אם יהיה לחם, מה יהיה מצב התבואה, מה יהיה המצב הכלכלי בכלל. אין אדם יודע עדיין אם

השנה הזאת תניב יבול תבואה. זהו חג האביב שבו מתחילה התבואה להבשיל, אבל עדיין אין שום סיכום להישגים החקלאיים של השנה, לכן אין נושא השמחה שרוי עדיין כציווי בחג הפסח.

כאשר מגיעים לשבועות, כתוב: "ושמחת אתה וביתך", למה? מכיוון שהתבואה כבר נקצרה והוכנסה אל הגורן. הימים הם ימי קציר חיטים כפי שאנו קוראים במגילת רות, אפילו החיטים שאפילות הנה [באות מאוחר יותר], כבר הגיעו לימי הקציר. ברגע שאנו רואים כי יש תבואה, זה לא רק חג האביב אלא חג "הקציר ביכורי מעשיך" ואז כבר אפשר לשמוח בתבואה.

אבל בשבועות עדיין נידונים על פירות האילן, אנו טרם יודעים מה מצב הפירות. חיטה ושעורה אמנם יש, אבל מה עם הגפן, התאנה, הרימון, הזית והתמר?

לכן יש רק ציווי אחד של שמחה - בשביל התבואה.

מגיע חג הסוכות "באוספכם את תבואת הארץ". כבר אספנו גם את התבואה וגם את הפירות. ראינו שגם הדין של התבואה וגם הדין על פירות האילן היה לטובה בשנה החולפת. "באוספך מגורנך" - זו תבואה, ו"מיקבך" - אלה פירות האילן, לכן אפשר לשמוח שמחה כפולה גם על הפירות וגם על התבואה.

מדוע אם כן שמחה משולשת?

נלך בעקבות דבריהם של ה'דעת זקנים' מבעלי התוספות בפרשת אמור, הם אומרים שיש סיבה נוספת לשמוח בחג הסוכות המתאימה לדברי חז"ל בילקוט שמעוני: "שעבר יום הכיפורים ונמחלו עוונותיכם יש לכם להוסיף שמחה על שמחה ולהתעסק בה".

זה החג הראשון - חג הסוכות, שחל אחרי המחילה שה' מחל לנו על חטא העגל.

כאשר הלוחות נשתברו ב"ז בתמוז ומשה רבנו עולה בא' באלול לקבל את הלוחות השניים, וכאשר אחרי ארבעים יום בהר מגיע י" בתשרי, אומר לו הקב"ה סלחתי כדברך - כפי שבקשת. היום הזה אכן הופך ליום סגולה של מחילת עוונות לדורי דורות "כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו"⁷⁸.

אם כן נתיישרו הלבבות שלנו מכל עקמומיות שבלב מימי הדין שחלפו.

"אור זרוע לצדיק ולשירי לב שמחה"⁷⁹.

הרי לנו שמחה לא רק על הפרות שהצליחו, לא רק על התבואה שעלתה יפה, יש לנו סיבה נוספת לשמוח. כך בילקוט שמעוני וכך גם בדעת זקנים מבעלי התוספות. נמחלו עוונותיכם - מעצם יומו של יום הכיפורים.

אולי לכך מתאימים דברי חז"ל במסכת סוכה⁸⁰, שבשמחת בית השואבה, לא רק החסידים ואנשי המעשה היו רוקדים, אלא היתה קבוצה מיוחדת של בעלי תשובה. בעלי תשובה היו אומרים: "אשרי זקנתנו שכיפרה על ילדותנו".

⁷⁸ ויקרא טו ל

⁷⁹ תהילים צו יא

⁸⁰ נג.

⁷⁴ דברים טז י-יא

⁷⁵ שם יג

⁷⁶ שם טו

⁷⁷ ויקרא כג מ

סוכות הוא זמן מיוחד לשמוח על התשובה שעשינו, תשובה מיראה שעשינו בימים הנוראים, או תשובה מאהבה של חג הסוכות. כך שלא רק בדחילו, אלא גם ברחימו, ואנו מרגישים עצמנו נקיים, מזוככים, מטוהרים ופותחים דף חדש, וזה יכול להיות בהחלט דף של שמחה. כי יש לנו סיפוק רב על החסד שהרעיף עלינו הבורא, גם בפרות, גם בתבואה ולא פחות מזה במחילת עוונותינו בימים שחלפו – ראש השנה ויום הכיפורים.

אכן בחג שבו אנו נידונים על המים, הבצורת בפתח ומקורות המים נמצאים בשפל, שלא היה כדוגמתו, אנו מתפללים לקב"ה היום, שערי שמים לנו פתח ואוצרך הטוב לנו תפתח, הושיענו וריב אל תמתח, הושיענו א-לוהי ישענו.

בשמיני עצרת אנו נתפלל על הגשם, בזכותם של האבות, בזכות מסירות נפשם של השבטים – שבטי י-ה, אנא חוץ חשרת מים, בצידקם אל תמנע מים, שנוכה לשנה מבורכת, שנה גשומה ולא שחונה, שנה שבה בירכנו גם על התבואה, גם על הפירות, על מחילת עוונות וגם על המים, שיהיו לגשמי ברכה על הארץ – עטרת תפארת ליושבי בה.